

Egy természetes ateista életrajz

Sokan elmélkedtek már azon, hogy az ember természeténél fogva hívő-e, vagy ateista. Nem vagyok benne biztos, hogy ezt meg lehet-e mondani, hiszen nincs ember neveltetés nélkül. Mégis, bizonyos szintig természetes ateistának mondhatom magam, a következőkben ki fog derülni, hogy hogy értem ezt.

Az ilyen ateista vagy hívő vallomások drámaiságát a letérések vagy megtérések története, kínlódások szenvedések, üldözések adják. Nos, az én történetem nem lesz ilyen, nem emlékszem, hogy valaha is hívő lettem volna, de arra sem, hogy valamikor hirtelen megvilágosodott volna előttem az ateizmus igazsága. A „természetes istentelen” az a kifejezés, ami talán a legjobban leírja az álláspontom addig, amíg fokozatosan a tudatos ateizmusba nem sodródtam. Mégis, ezen sodródás mentén bejárt táj - egy mégiscsak egy utazás - talán érdekes lehet az olvasónak.

Az ilyen történeteket a neveltetéssel szokták kezdeni, azon feltevés alapján, hogy a családi környezet jelentősen befolyásolja az ember vallásos hitét. Ennek a tézisnek én sem mondok ellent: a nevelés tényleg nagyon meghatározó e tekintetben. Amennyiben később nincs egy mélyebb kétség, egy megrázó élmény, vagy egy más típusú formálás, akkor az emberek többsége valóban örökli a hitét, hitetlenségét.

Az én koromban, Magyarországon az ember még azt is hangsúlyozni szokta, hogy a szocialista rendszerben, és milyen körülmények között nőtt fel, s ez milyen kihatással volt hitére.

Nos, én a hajdani NDK-ban születtem, majd Magyarországon nevelkedtem, egy mérnöki családban, teljesen szekuláris környezetben. A családban isten és vallás nem volt téma. Ugyanakkor a valláskritika sem. Egész egyszerűen nem volt az életünkre befolyással ez a dolog, mintha a kérdés nem is létezne. Szüleim idejük nagy részében munkával foglalatostkodtak, és az életünket mindig egyfajta „poroszos” szorgalom, becsületes gyarapodás töltötte be, némi szórakozással, mint a kirándulás. Majd mindig tartottunk valahonnan valahova, mindig voltak célok, de mindig evilági, anyagi, képességbeli, vagy földrajzi célok.

Különösen anyukám volt célratörő, aki Magyarországról elment az NDK-ba, majd az egész családot visszaköltöztette. Sikeres kutató-munkát végzett, majd Szabolcsból Veszprém megyébe, panelből családi házba tette át az otthont. Takarékoskodással, munkával kibővítettük, nyaralót vettünk, jobb és jobb kocsikat, tévéket, számítógépeket, stb. stb. Manapság egészen jó módban élünk, és mindezt bérből, fizetésből, becsületben. Büszke lehetek erre. Anyukám időnként próbálkozott vállalkozásokkal, mindig megpróbált nyelveket tanulni, még programozni is. Magam is örököltem ebből: hogy egy egyszerű példát mondjak, soha semmilyen ügyességi sporttal nem volt gondom, a kihívásokat mindig szerettem, és jól vettem. A képességek, mint célok számomra teljesebbé teszik az anyagi célokat.

Gyermekkoromban tehát az értelmes célok jegyében eltöltött szekuláris életet nevelték belém, és bár azóta az életszemléletem sokszor felülvizsgáltam, a hitre azóta sem volt szükségem. Ma is azt gondolom, hogy a legértelmesebb életet az ember a maga által kitűzött, a társadalommal harmóniában levő, evilági célok jegyében élheti. Elégedett vagyok ezzel, és nem is tudnék ennél semmi jobb keretet elképzelni. Tehát megerősítem: ha lennének, sem lennék megelégedve valamilyen túlvilági célokkal.

Szüleim sosem mutattak különösebben vallásos jegyeket. Sosem voltak, voltunk misén, nincsenek ikonok, feszületek a falon, nem láttam senkit gyónni, imádkozni, még nehéz időkben sem. Nem hagyta el senki száját egyetlen „isten segíts” vagy „isten majd megbüntet” sem. Babonák sem voltak jellemzőek. Nem kopogtunk le semmit az asztalon, nem szórtunk sót, nem tettük keresztbe az ujjunkat. Nem is mondogattak szokásból sem babonás dolgokat a szüleim. Nem gondolták azt, hogy ez valahogy a kultúra része volna. És igazuk van: nem szükségesek.

Idősebb korokban egy-két alkalommal fedeztem fel szüleimben valami nagyon halvány vallásos vonást. Mintha öreg korukra egy kicsit keresnének valami támaszt. Egy temetésen apám vigasztalt a túlvilággal, anyám pedig mintha vasárnaponként a rádióban szeretne misét hallgatni mostanában. De nagy változás nincs.

Úgy nőttem fel tehát, hogy a világ egy törvények útján működő rendszer, amelyet ésszel meg lehet ismerni, ésszel és szorgalommal lehet befolyásolni, és boldogulni benne. Máig sem fogok

másképpen a problémák megoldásához.

Soha életemben nem volt semmiféle „isten-élményem”. Bár az is lehet, hogy voltak olyan felfokozott, lelkes, átszellemült, különleges állapotaim, amit mások spirituálisnak neveznek, csak én ebből semmiféle istenre nem következtettem. Sosem volt semmiféle misztikus élményem, azaz megmagyarázhatatlan dolgok sem történtek velem.

Emlékszem viszont, hogy sokszor történtek velem olyan dolgok, amelyek elsőre rejtélyesnek tűntek. Egy ideje ilyenkor mindig következetesen ragaszkodom a racionalizmushoz, azaz keresem a megoldást. És mindig meg is találtam. Volt, hogy eltűnt valami, és nem találtam, és nem tudtam elképzelni, hova lehetett, és aztán a racionális gondolkodással kikövetkeztettem, hogy hol kell, hogy legyen, és ott volt. Vagy éjjel az ember sokszor hall valami furcsa hangot, amiről el sem tudja képzelni, hogy mi, de aztán rájön, hogy a szél zörgeti az ereszcatornát, a hűtőgép kapcsolt be, vagy a szomszéd éppen most mos a mosógéppel. Voltak életemben érdekes egybeesések, de nem többször, mint amennyi statisztikailag véletlenül várható. Mivel matematikai ismereteim nem rosszak, az ilyen események várható gyakoriságát is jól meg tudom becsülni, és nem vonok le téves következtetéseket.

Gyerekkoromban, és serdülőként is volt egy igen mély érzésem, amely elvihetett volna a vallásosság felé. Ez még ma is elég erős bennem: a halálfélelem. Arra sem emlékszem pontosan, hogy mikor ébredtem tudatára a halálom elkerülhetetlenségének, ez is lehetett fokozatos. Az viszont biztos, hogy ha a halálra gondolok, akkor elfog a félelem. Régebben elég gyakran ez a félelem az iszonyatos szorongás fokát is elérte, amit fizikai szinten is éreztem valahol a torkom, szívem tájékán.

Ma is van olyan, hogy éjszaka az ágyban fekszem, és csak arra gondolok, hogy egyszer majd nem leszek. És ez megállíthatatlan, biztos, és a napjaim csak peregnek, és peregnek. Nem a halál fájdalmaitól félek, nem is az szorongat igazán, hogy kiket hagyok itt. Halálfélelmem a legegyszerűbb, önző, egoista félelem: az, hogy én nem leszek. Nem tudok cselekedni, dönteni, emlékezni. Volt egy időszak amikor ebben a témában verseket írtam, és volt köztük pár olyan is, ami nem is olyan rossz. A versírással azóta felhagytam, ez egy másik életrajz része lenne.

Még sem fordultam viszont a valláshoz. A reinkarnáció hipotézise emlékezet-átvitel nélküli nem vigasztal. Egy túlvilági élet, vagy újabb és újabb életciklusok, amelyben legalább részben visszaemlékszem előző életemre viszont elvben tökéletes volna számomra. Hasonlóan jóézés volna, ha lenne igazságosság a világon. Végítélet. Imádnám. (Persze kérdés, hogy számomra igazságos volna-e a bíróság. Nem vagyok erkölcsi realista, szóval ez kérdéses.) És mégis, akármennyire csábító az ajánlat, ha nincs alapom hinni benne, nem hiszek.

Mindig is - és úgy tűnik, ez már gyerekkoromban szilárd volt bennem - élesen külön választottam azt, hogy mit szeretnék, attól, hogy mint gondolok valósnak vagy reálisnak. Azt, hogy azért higgyek valamit, mert vágyok rá, mindig is lealacsonyítónak, gyengeségnek éreztem. A wishful thinkinget, az önbecsapást szájalmasnak. És akármennyire is vágytam valamire, vagy kibírhatatlanul félttem valamitől, nem próbáltam hitbe menekülni. Az őszinteség magam előtt mindig is fontosabb volt.

Serdülő koromban fontos volt számomra, hogy valamiképpen kiváltsam az emberek figyelmét, csodálatát, hogy szeressenek. Ebből máig is sok maradt bennem. Viszont az ateizmushoz annyi fontos, hogy az emberek figyelmét mindig is tudással terveztem kivívni, és némi különködéssel. Az előbbi inkább jellemző, nagyon különöcnek nem mondhatom magam, de ennek azért még lesz szerepe.

A tudás azért fontos, mert már gimnázium előtt elkezdtem sokat olvasni, belemélyedni tananyagom túli dolgokba, és elsősorban tudományba. Érdekelt a történelem, és például a kvarkokról már gimnáziumban tudtam. A relativitás-elméletről és kvantummechanikáról olvastam, pedig teljesen nem is érthettem akkor még meg. Nem voltam kitűnő tanuló, tudásom nem fedte az iskolai anyagot. De mindig büszke voltam rá, ha valamit tudtam, jobban tudtam. Szerettem lenyűgözni tanárokat, az osztályt, bár persze az osztálytársaim körében ettől nem lettem különösebben népszerű. Hiszen a gyerekeknek általában nem ez az érték. Ugyanakkor a szokásos, kiutált stréber sem voltam, hiszen nem voltam kitűnő tanuló.

A tudás tehát elég jó alapot teremtett, bár a csajozásban nem bizonyult sikeres stratégiának. A

különködés csak szellemi téren volt jellemző. Gimnáziumban olyan matematikai elméletekkel foglalkoztam egy iskolatársammal, ami a nem-euklideszi geometria és határérték-számítás felé hajazott, de persze nem tudtam, hogy van ilyen tudományos elmélet, és az én elgondolásaim inkább intuitívak, és akkor még zavarosak is voltak. Körülbelül olyanok, mint amilyen elgondolások voltak ezekben a témákban, mielőtt a matematikának sikerült tisztáznia őket. Tehát nem volt rossz ez a gondolkodásom. Egy elsőéves gimnazistától az ilyesmi azt gondolom, kreatív. De fontosnak tartom azt is, hogy amint az egzakt elméleteket megértettem, tovább léptem, és azokat szerettem. Nagyon szerettem azt, amikor elkezdtem felfogni a matematika egzakt rendszerét.

Szoktak néha úgy érvelni, hogy az ateistának nincs elég képzelete, amit határozottan visszautasítok. Sokszor pont azért nem hiszek, mert nagyon is sok mindent el tudnék képzelni, és ezek közül egyiket sincs alapom hinni. Vagy nagyon is el tudom képzelni bizonyos hittételek következményeit. Az ateistáknak sokszor van közükhöz a sci-fihez. Itt a „materializmus” a fantáziával kiteljesedhet, és kiderül, hogy az ilyen keretek közötti kreativitás messze érdekesebb, mint a parttalan miszticizmus. A technikai „csodák” érdekesebbek, mint a varázspálcás, egyszerű csodák. Ide jön még az a mondás is, hogy a valóság sokszor lenyűgözőbb, mint a képzelet.

Én is nagy sci-fi rajongó voltam, ez kapcsolódott tudományos érdeklődésemhez, kreativitásomhoz és ahhoz a kis különködéshez, ami jellemző volt rám. Később Phillip K. Dicket szerettem meg nagyon, mivel a valóság és képzelet kérdéseivel olyan megragadóan foglalkozott. Azt gondolom, ez szorosban kapcsolódik a hithez, ugyanis egy idő után már azért gondoltam a transzcendenciát butaságnak, mert láttam azt a végtelen sok lehetőséget, amelyek közül pont egyben hinni végtelen korlátoltságra vall. A világunk nem csak „Mátrix” lehet, hanem Dick bemutatta, hogy mennyi minden. És ahhoz képest a „Mátrix” c. film piskóta.

A rendszerváltás bizonyos szempontból fontos lehetett az ateizmusomhoz. Utána már elég érdekes dolognak tűnt ateistának lenni, és ez motivált. Pont akkor, amikor serdülő koromban már lázadó énem bontakozott volna ki, az ateizmus számított lázadásnak, és nem a hit. Ha mondjuk 5 évvel idősebb lettem volna, az megzavarhatta volna ezt a történetet.

Így viszont addigi természetes világképem, józan eszem hirtelen egybe csengett a különködéssel. Nem volt ez persze olyan nagyon kirívó, nagydobra vert dolog, nem voltam annyira bátor. De egyetemista koromban már elkezdtem hit-vitázni.

Később ezekhez a hitvitákhoz munícióként akartam begyűjteni fontos filozófiai ismereteket. A tudomány-filozófiát kifejezetten azért kezdtem el olvasgatni, hogy fegyverem legyen a vitában. Popperrel kezdtem, majd Carnap következett. Időközben olyan tudásra is szert tettem, ami vulgáris nézeteimet lekerekítette, árnyalta, de valóban pontosabban, magabiztosabban tudok vitázni.

A logikai pozitivizmus egy olyan elméleti háttérrel adott, ami nagyon fontos gerince világképemnek. Persze ma már senki nem pozitivista, én sem, csak sok mindent adoptáltam a saját gondolatrendszerembe. Nyilván finomítani, pontosítani, igazítani is kellett rajta, ahogy azt egyébként maga Carnap is tette.

Ateizmusom a filozófiai ismereteimmel változott. Beláttam, hogy istent általában tagadni nem tudom megalapozottan, hanem csak agnosztikus lehetek. De aztán egy másik irányba radikálisabbá vált a nézetem: a transzcendens értelmetlenné vált (ez pozitivista nézet). Igen, úgy vélem, hogy értelmetlen kérdés, hogy a világ igazi, vagy tökéletes szimuláció, hogy egy Mátrix, vagy egy másik computer-szimuláció, vagy egy isten teremtette, vagy kettő, vagy képernyővédő, vagy egy meta-Univerzumbeli sakkjátszma vagy még végtelen sok más dolog, ami lehet. Számunkra az Univerzum bizonyos törvényeknek megfelelő történések az anyaggal a négydimenziós téridőben.

Kicsit később aztán egy kicsit igazítani kellett ezen is: bizonyos istenről szóló elgondolásokat nyugodtan tagadhatok, így az etikai monoteizmus személyes istenéről mondhatom, hogy képtelenség. Nincs jóságos isten. Ugyanakkor agnosztikus vagyok valamilyen közönyös, deista, vagy egyenesen gonosz teremtővel szemben: ezeket kizárni nem tudom. Viszont mivel – mint már említettem – ilyen hipotézisek végtelen sorát el tudom képzelni, és egyik sem igazolható, ezért a logikai pozitivizmus nyomán ezeket a hipotéziseket értelmetlennek, és praktikusban haszontalannak gondolom.

A kicsit különc alkatomnál fogva sosem szerettem, ha ránk erőltetnek ünnepeket, erkölcsi

tanításokat, szokásokat, stb. Nem voltam nagy lázadó, de például nem szerettem a nyakkendő, az állami ünnepeket, de a karácsonyt, sőt, a születésnapot sem. Mindig is azt gondoltam, hogy az emberek akkor ünnepeljenek, amikor úgy érzik, amikor saját okuk van rá. És oly módon, ahogy tetszik nekik, ha lehet, eredeti módon. A kötelező ünnep bennem ellenérzést szül, a sablonosság unalmat. Ma, hogy különködésnek tűnik, sokkal inkább lenne kedvem november hetedikét ünnepelni, mint október 23.-át.

Saját családommal inkább ünnepelném a házassági évfordulónkat. Amikor Finnországban éltem, akkor ott egy amerikai ismerős thanksgivingre hívott minket, és az messze jobban tetszik, mint a karácsony. Egész egyszerűen, mivel annak szokásai, világa ismeretlen számomra, az jobban tetszik. Szeretem a szokatlan, egzotikus dolgokat, de amint divatos lesz, vagy megszokott, számomra érdektelenné válik. Amerikában minden bizonnyal rühelleném a thanksgivinget.

Soha nem szerettem a nemzeti hagyományokat, legfeljebb más népek érdekes, számomra új hagyományait. Reflexből kikezdttem a szokásokat, és utálok betartani az illemszabályokat. Ez utóbbinál mindig megvizsgálom, minek van értelme. Tehát racionális, kritikus vagyok. Bár az ok nélküli szokásokat nem szeretem, az értelemmel bíró intézményeket igen. Így például nem tisztelnék egy királyt, de elismerem, és fontosnak tartom a demokratikusan választott elnököt. Nem szeretem mondjuk ha egy férfinak mindenképpen a nő balján kell járnia, csak mert így szokás, és mert hajdan volt ennek egy oka, de elfogadom, hogy a KRESZ jobboldali olyan alapon, hogy valamilyen konvenció kell (azaz nekem az angol is jó), és elfogadom a logikai és matematikai szabályokat, mert racionálisak, és nem pusztán szokások.

Szexuális téren elvben viszonylag liberális vagyok. A vallások korlátait itt is mindig utáltam. Azt gondolom, hogy a szexuális erkölcs az a terület, ahol talán a legtöbbször szólnak bele emberek olyan dolgokba, ami mások magánügye, és semmi közük hozzá, mert nincs semmi negatív következmény rájuk nézve. Ez a felfogás persze egy utilitáriánus etikán alapszik.

Véleményem szerint az erkölcs feladata az, hogy az emberek boldogságát elősegítse. A társadalomnak pedig csak bizonyos mértékig van joga beleszólni mások életébe, amennyiben vannak olyan szabályok, amelyeket közösen jónak és fontosnak tartunk, és sok embert érint. Ezeket törvényben rögzítjük, a többi magánügy. Azért, mert vagy nem érint másokat, vagy túlságosan sokfélék vagyunk ahhoz, hogy megegyezzünk benne. Mindenkit megillet a maga szabadsága, amíg az nem korlátozza jobban mások szabadságát.

Azt gondolom, hogy ilyen magán-etikai kérdésekben bölcs tippet lehet adni, de nem biztos, hogy azok mindenkire érvényesek. Egy ilyen etika könyvet nem tízparancsolatok, nem „kategorikus imperatívuszok” formájában, hanem javaslatok, tippek formájában képzelem el. Az emberek pedig olvasgatnának, kipróbálnák, és választanának.

Mindig is irtóztam a templomok légkörétől, a sötétségtől, az avított belsőtől, a dohos hullaszagtól. Általában jobban szeretem a modern épületeket, modern külsőt, modern berendezéseket. Egy funkcionális, rendes, tiszta panellakás jobban tetszik, mint egy díszes, régi, polgári lakás. Bár ez idővel egy kicsit változik. Valamennyire, ahogy öregszem, jobban elfogadok szokásokat, és régiesebb környezeteket. De egy templom valószínűleg mindig is avított lesz nekem. Igaz, láttam Finnországban modern, szimpatikusabb templomot is.

A régi dolgok közül természetesen a kultúra nagy része azért tetszik nekem. Semmi gondom nincs az antik művészettel, filozófiával, az ókori történelemmel, régi épületekkel, amíg nem a kereszténység, vagy a halál kapcsolódik hozzájuk. A kereszténység dohos, halál-centrikus légköre azonban irtóztat. Az ízlésvilágom, mentalitásom, életstílusom talán Nietzschéhez hasonlít legjobban, ami nem véletlen, egy időben sokat olvastam.

Mindez valószínűleg megerősítette ateizmusomat. A vallás a régimódiságot, maradiságot jelenti nekem. Nem különösebben villanyoz fel a vallásos kultúra sem: jobban szeretem Salvador Dalí világi művészetét (tudom, vannak vallásos képei is), mint a középkori ikonokat. Persze ez nem éles dolog, és ha valami tetszik, nem utálok csak azért, mert vallásos kötődése van, így például Mozart Requiemje tetszik.

Ontológiai szempontból instrumentalista vagyok. Azaz azt gondolom, hogy az létezik, amit a tudományos elméletekben létezőnek kell feltételeznünk. Empirikus és logikai szempontból a világ

fizikalista (kb. materialista) modelljét megfelelőnek és kereknek tartom. Úgy vélem, hogy a tudomány a megismerés egyetlen módszeres eszköze, és amit a tudomány igaznak tart, az tudomásom szerint tényleg igaz. A tudományt nem tartom tévedhetetlennek, de mindig azt tartom tudományosnak, ami akkori ismereteink szerint legracionálisabban igaz, Mindig a tudományos módon kell a tudományt korrigálni, továbbvinni, nem pedig más útra térni. A tudomány jelenlegi világmagyarázatát lehetségesnek, nagyjából kereknek tartom, nincs szükség istenre (Laplace). Tudomásunk szerint az élőlényeket az evolúció hozta létre, az Univerzumot pedig senki, tehát ezt értelmes igaznak tartani.

Az istenérvek szerintem nem konkluzívak, sőt, nem is valószínűsítenek semmiféle teremtőt. A tervezettség érve, az antropikus kozmológiai istenérv szerintem alaptalan. Nincs a tudásomban lyuk, amit isten betölthetne, legfeljebb olyan részletkérdések, amelyet a tudomány betölthet. És persze a tudásunk változhat, de én most jelenlegi tudásommal a jelenlegi tudásomat mondom igaznak, mást nem tehetek. Nem feladatomban itt nézeteimnek kifejtése, alátámasztása, inkább egy életút, szemlélet bemutatása a cél. Így ezeket az állításokat nem fogom itt alátámasztani és részletezni.

Ha valamiért mégis volna túlvilág, volna isten, és volna valamiféle végítélet, akkor bátran állnék isten elé, hogy az életemben becsületesen gondolkodtam, és amire racionálisan jutottam, azt igaznak tartottam. Mindent megtettem, amit értelmesen meg lehetett. Véleményem szerint nem bűn, ha valaki nem tud mindent, nem bűn, ha emiatt racionálisan téved. De „bűn” irracionálisan hinni valamit, még akkor is, ha véletlenül igaz lenne. Én értelmesen jártam el, helyesen jártam el, tiszta a lelkiismeretem. Ha istennek ez nem volna esetleg jó, akkor nem értenék egyet. Akkor sem fogok mást tenni.

Ha pedig isten létezne, de igazságos lenne, és a szerint mérné az embereket, hogy mennyire értelmesek, esetleg mennyire jók másokhoz, akkor én vígan vagyok ateista, és élek egy jó életet. A keresztény erkölcs társadalmi, tehát együttélési szabályainak szerintem egészen jól megfelelek. Nem szoktam hazudni, nem szoktam csalni, becsapni másokat. Aminek nem felelek meg, az a keresztény etika szexuális része, mert a szexuális életet a gyereknevezésen túl egy teljesen természetes, és jó dolognak tartom.

Tehát ha volna isten, és nem ragaszkodna bornírt szexuális etikához, eredendő bűnhöz, megalázkodáshoz, hanem el tudna fogadni egy szabad, értelmes, normális embert, akkor ilyen istennel nem volna bajom. De nem is kellene különösebben törődnöm vele. Hinnem sem kellene benne, amíg létezése nem igazolt. Persze nem számítok arra, hogy számonkérésre sor kerül, hiszen nem hiszek istenben, továbbá a túlvilágban sem.

„Vallomásomat” végül azzal a témával zárom, ami talán a legfontosabb érzelmi szempontból. A legtöbb embernek a vallás egyrészt reményt ad a halál utáni életre, ami, mint említettem, nálam is igen erős motiváció lenne. A másik pedig az, hogy értelmet ad az életüknek. Nos, ez az, ami engem a legkevésbé sem visz istenhez.

Az élet értelme sok embernek nagy probléma. Én is sokat szenvedtem azon, hogy mi az, aminek látom értelmét, és miért. Mivel nem fogadtam el a tekintélyelvű dolgokat, nem nyugodtam meg azzal, hogy értelme van valaminek, csak mert valaki azt parancsolta, azt mondta. Sokáig nyűglődtem tehát. De fogalmi téren ma már nincs ezzel gondom, praktikusán pedig semmiféle vallás nem segíthet rajtam.

Az élet értelméről ma azt tartom, hogy egy teljesen értelmetlen kifejezés. Itt nem feladatomban ezt kifejteni, így rövid leszek. Az életnek szerintem nincs általában értelme, azonban nagyon sokféle dolgot nagyon fontosnak tarthatnak az emberek. Különböző emberek különböző dolgokat különböző mértékben fontosnak. Számomra az életben sok minden fontos: egy bizonyos jólét, a gondolkodás, a szeretet, a barátaim, hobbijaim, az igazságosság, az érdekes dolgok, és hasonlóak. Nem vagyok nihilista, de egyiket sem emelném ki egymagában az én életem céljának, de pláne nem az élet céljának. Nem gondolom, hogy eme szubjektív, változó értékrendemmel nekem jobban igazam volna, mint másnak, ha mást szeret. Nem gondolom, hogy mindenkinek hasonlóan kellene éreznie. „Életértelem-relativista” vagyok. Nem tartom objektív kérdésnek.

Sok esetben jó volna, ha másoknak is fontos volna az, ami nekem. Például jó volna, ha sokaknak sokkal fontosabb volna a tudomány. Vagy mondjuk kedvenc játékom, a go népszerű lenne.

Másrészt meg olyan is van, amikor kifejezetten jó az, ha kevesen osztják az ízlésemet. Például még a go esetben is van abban jó, hogy kevesen ismerik, hiszen így ez valami egzotikus, különleges dolog. Szeretek különleges lenni, ehhez pedig szükség van olyan dolgokra, amit nem mindenki tart fontosnak.

Ha valamiért igazolttá válna, hogy isten márpedig létezik, és a világgal ez és ez a célja, az nem sokkal vinné előrébb számomra a kérdést. Akármit is akar isten a világtól, az számomra nem feltétlenül lesz az élet értelme, csak isten vágya. Hiába akarja például a főnököm, hogy valamit csináljunk, ami számomra értelmetlen, legfeljebb kényszeríthet, hogy csináljam, de arra nem, hogy értelmesnek érezzem. Az „értelmesség” nem külső tény kérdése, hanem érzelmi kérdés. És isten nem sokat segíthet nekem valamit fontosnak érezni.

Ha az embertől nem lehet elvenni a gondolatszabadságot, akkor az érzelemszabadságot még kevésbé. Azt még érveléssel sem nagyon lehet befolyásolni. Ha istennek mondjuk az lenne a célja, hogy minél többen térdepeljenek imádkozva, én meg nem szeretem ezt, akkor ez nem lesz az életem értelme. Még akkor sem, ha egy igen nagy hatalmú személy, és térdre kényszerít. Még akkor sem, ha mindenható.

Mint minden ember, én is néha levert, szomorú, üres vagyok. Ilyenkor én is érezhetem azt, hogy „semminek nincs értelme”. Válságos állapot az ilyen, amiből jó kikeveredni. Ugyanakkor ez egy érzelmi kérdés, hangulati ingadozás. Lehetnek olyan dolgok, amik segíthetnek kivinni egy ilyen hullám-völgyből, de sosem becsapás útján akartam kijönni belőle. Mindig volt bennem annyi erő, hogy az érzelmi mélypontból tisztességes úton keveredjek ki. Ahogy mondtam, ebben isten akkor se feltétlenül segíthetne, ha létezne. Van, amikor segít, ha valaki más azt mondja, hogy számára valami értelmes, és jó dolog, és rám is rám ragad, de van, amikor nem. Úgy érzem egy isten esetében ez utóbbi lenne. Mindenesetre ezek olyan érzelmi dolgok, amiknek semmi közük nincs semmiféle transzcendenciához. Ezek a mi érzéseink, amelyek a mi agyunkban kavarnak.

Ez az írás, mint már említettem, egy ateista intellektuális életrajz, és nem a nézeteim kifejtése. Inkább szubjektív szemléletemet fejtettem ki, mint objektív nézeteimet. A jövőben elképzelhetőek hangsúly-eltolódások, főleg az agnoszticizmus és ateizmus között. Elképzelhető részletkérdésekben véleményem megváltozása is. Nem tartom valószínűleg, hogy bármikor hívővé válnék, hacsak erre empirikus igazolás nem adódna.

Brendel Mátyás, 2008 január